

Det var i sommeren 1942. På en tagterrasse med udsigt over Central Park i New York blev der holdt et middagsselskab. Vores vært var flyveren og forfatteren Antoine de Saint-Exupéry. Alene hans udseende er uforglemmeligt. Saint-Ex, som hans venner kaldte ham, var 185 cm høj. Han hovede var rundt og håret tætklippet; han havde tyrenakke, bred brystkasse, slanke hofter og lange kalveknædede ben, der endte i et par store flade fødder, som han slæbte lidt på, når han skulle skynde sig. Med sin spidse opstoppennæse og de store fremstående øjne, der næsten sad på siden af hovedet, lignende han i profil præcis det fuglemenneske, han var.

Det gik livligt til den aften, og samtalen var munter. Vi var i løftet stemning, og jeg begyndte at drille min vært. "Du er en sentimental tosse", sagde jeg. "Tænk at du vil spille din tid på folk, der er så kedelige som den lille mand, du spiste frokost med i går. Du er alt for bange for at såre andre menneskers følelser".

Saint-Ex drejede hovedet og smilede godmodigt. "Du har sikkert ret", nikkede han. Men pludselig rettede han sig op. "Nej du har sandt for dyden uret!" råbte han. "Den mand kom for at få hjælp. Hvis jeg havde nægtet at tage imod ham, ville han have troet, at han ikke var god nok i mine øjne". Og så sagde han disse uforglemmelige ord: "Hverken med ord eller handling har jeg nogen som helst ret til at nedsætte andre mennesker i deres egne øjne. Det kommer ikke an på, hvad jeg mener om vedkommende, men på hvad han mener om sig selv. Det er en forbrydelse at undergrave et menneskes selvrespekt".

Sådan var Saint-Ex. Og det er snarere hans væremåde end det, han udrettede, der holder hans minde levende. Jeg har kendt dygtigere flyvere og større forfattere, men ingen der havde hans moralske storhed. Han prædikede aldrig næstekærlighed. Han efterlevede

den, og ved at efterleve den lærte han den videre til andre.

Grev Antoine de Saint-Exupéry hørte som flyver til Lindberghs generation af pionerer. Dengang var hver eneste flyvning mellem to kontinenter et vovestykke og en kamp mod elementerne. Så tidligt som i 1927 fløj han post fra Frankrig til Afrika. I 1929 planlagde han flyveruter i Sydamerika. Han fløj i krigsårene 1939-40 og igen fire år senere i Afrika og Italien. Denne karriere affødte hans bøger - "Blæsten, Sandet og Stjernerne" og "Den lille Prins" - der er blevet læst af millioner over hele verden; "Flyvere i Natten", der senere blev en strålende film; og "Krigsflyver" den smukke fortælling om en gruppe franske flyvere, der tog ud på opgaver, de vidste var håbløse, men alligevel fløj de for Frankrig, da Frankrigs fald var nær. Han erkendte den store sandhed, at sejr og nederlag er tomme ord under en krig. "Nederlag, sejr: det er ord, jeg ikke ved, hvad jeg skal stille op med", skrev han. "En sejr kan løfte og en anden fordærve. Et nederlag betyder tilintetgørelse, et andet skænker liv".

Havde Saint-Ex levet, da russerne forrige år væltede ind over Ungarn, ville han have sagt, at det ungarske folks nederlag skænkede liv; Sovjets sejr derimod kunne kun bringe fordærv og død.

Saint-Ex fik folk til at forandre sig - i hvert fald så længe de var sammen med ham. Hans tilstedeværelse gav den frygtsomme mod, gjorde den ubetænksomme skamfuld og lukkede munden på løgneren. Denne fornemme adelsmand tilbragte 20 år i barakker og på fjerne flyvestationer. Ham kunne man ikke chokere med groft soldatersprog. Man han havde et blik, der kunne bremse en plat vittighed. Han kom ikke med bemærkninger, så bare på den talende; og det var som om hans blik fik ordene til at føles som skrubtudser i fortællerens mund.

En aften kom vi i heftig diskussion. Jeg tabte besindelsen, kaldte ham for noget mindre pænt og gik hjem ved midnatstid godt gal på mig selv. Jeg var bange for, at jeg havde såret ham, og jeg skammede mig. Jeg havde grund til at skamme mig, men ikke til at

være bange. Han vidste, at jeg havde gjort mig selv mere ulykkelig end ham. Den næste morgen fandt jeg i entreen et brev på 17 sider. I det havde han atter opregnet sine argumenter - og der var ikke et bebrejdende ord. Ved at skrive det brev og aflevere det hos mig i den tidlige morgen havde han på sin særlige måde vendt den anden kind til.

I 1940 kom Saint-Ex for fjerde gang i sit liv til New York. Men denne gang var det som landflygtig fra det nazikontrollerede Frankrig. Han blev i Amerika i to et halvt år, indtil den dag kom, da han igen kunne trække i uniformen, denne gang som major i de franske luftstyrker under ørkenkrigen. Han var rastløs og ulykkelig i disse år, fordi han ikke kunne se nogen mulighed for igen at komme til at kæmpe for sit land; og han nægtede at tage del i de politiske stridigheder, som satte franskmænd op mod franskmænd. Trods sin sorg skrev han her "Krigsflyver" og sin vidunderlige fabel for voksne "Den lille Prins".

I New York lejede Saint-Ex en taglejlighed på 23. etage, for mange franskmænd er lige så betagede af New Yorks skyskrabere, som amerikanerne er af de franske slotte og kunstneratelierer. Han gik sjældent ud, men han trængte til selskab og tilbragte næsten aldrig en dag alene. Hans betydelige forfatterhonorarer satte ham i stand til at vise gæstfrihed. Han fik besøg af alle mulige mennesker: redaktører, forfattere og fysikere (han var en strålende matematiker og havde taget patent på opfindelser til instrumentflyvning). Gamle flyverkammerater dukkede op fra Afrika, Indokina og Sydamerika. De spiste, drak, sang, diskuterede, fortalte historier - i godt vejr på terrassen, hvis vejret var dårligt inden døre, i et rod af manuskripter, kaffekander, flasker, breve, spillekort (hans kortkunster var berømte) foruden alle de mange småting som for eksempel tændstikker, lommespejle og elastikbånd, som han brugte til sine forskellige små opfindelser.

Hvordan kunne han skrive, når han levede på denne måde? Han sad om natten og skrev ved spisebordet med sin fantastisk ulæselige håndskrift, lige til han blev sulten. Så gik han hen på en restaurant,

der var åben hele døgnet. Her spiste han bøftatar med en mængde olivenolie og peber og kunne derefter blive siddende og skrive videre til daggry. Når han kom hjem igen, lagde han sig og indtalte det skrevne i en diktafon samtidig med, at han foretog sine rettelser. Ved nitiden om morgenen kom en sekretær og maskinskrev hans diktat. Imens sov han, til hans gæsters dundren på entredøren fortalte ham, at det var frokosttid.

Saint-Ex begyndte at skrive da han var seks år gammel. Jeg har fået fortalt, at han som 12-årig vækkede sin bror midt om natten for at han skulle sige sin mening om Sant-Ex's smådigte. Det tror jeg gerne. Da jeg oversatte "Krigsflyver" kapitel efter kapitel, efterhånden som han skrev dem, rådførte han sig tit med mig - klokken 2-3 om natten. Når min telefon ringede, tog jeg den i søvne og hørte hans dæmpede, hurtige stemme deklamere de livfulde, indviklede sætninger. Så spurgte han: "Hvad synes du? Er det blevet rigtigt denne gang?" Jeg kunne kun mumle: "Det er pragtfuldt. Det gør det hele ganske klart". Så sagde han: "Ah!" Derefter blev der tavshed, og han lagde røret. Jeg tror ikke, det nogensinde gik op for ham, at det kun var ham der var vågen af os to.

Saint-Ex ville have, at hans værker skulle være så fuldkomne som muligt. Han rev 100 sider i stykker for hver een, der kom til trykkeren, og man måtte snuppe korrekturerne ud af hænderne på ham. Han var fire år om at skrive den tynde "Flyvere i Natten" og syv år om at forfatte og afpudse "Blæsten, Sandet og Stjernerne"! Mens jeg var ved at oversætte denne bog i Amerika, skrev han to-tre gange om ugen til mig fra Paris for at foreslå ændringer ikke bare i stilen, men også i handlingen. Jeg gjorde oprør; og den bog, vi udgav på engelsk, var en fjerdedel længere end den endelige franske tekst. Han ændrede oven i købet den franske titel, så bogen på amerikansk kom til at hedde "Meneskenes Jord"! En dag rejste denne fantastiske mand fra Paris til U.S.A. ene og alene for at forsikre mig om, at han ikke havde noget imod, at jeg ikke ville gå med til de stryngninger, han havde foretaget. Han sejlede hjem tre dage senere med samme båd.



Jeg har tit spurgt mig selv, om Saint-Ex's filosofi blev formet af hans karriere som flyver, eller om det var omvendt. Det er ganske givet, at flyvningen og de år, han tilbragte i ensom betragtning et sted langt ude i himmelrummet, gav ham hans særlige syn på mennesket og på den planet, mennesket bebor. Han udforskede menneskehedens skæbne og anstillede poetiske betragtninger over sine iagttagelser: Det var for eksempel hans tanke, at vore gårde og byer kun er spredte oaser på en sjælløs planet, som stort set består af sumpe, hav, klipper og sne. Og for ham var der ingen tvivl om, at vi alle er lige for Gud. Det ser man hver gang, menneskene kaster, hvad de har i hænderne, for at frelse en indespærret minearbejder eller et barn, der er faldet i en brønd. Engang var Saint-Ex og hans mekaniker styrtet ned i den libyske ørken, hvor de gik rundt i vildelse efter at have tørstet i tre dage. De blev fundet og reddet af en araber, og Saint-Ex glemte aldrig hans broderlige medfølelse: "Du beduin fra Libyen, vor elskede broder, du vidste ikke, hvem vi var, og dog genkendte du os. Til gengæld skal jeg vide at genkende dig i hvert eneste menneskes åsyn".

Den 31. juli 1944 startede Saint-Exupéry fra Korsika på en rekognoscering, som ikke var krævet af ham. Han havde påtaget sig en opgave, der "lå hinsides pligtens krav". Han var 44 år gammel og fløj en eensædet jagermaskine, som normalt kun blev fløjet af mænd, der var halvt så gamle som han. Man så aldrig mere til ham eller hans maskine. Fire år senere afslørede tyske optegnelser, at Luftwaffe havde skudt en maskine ned den morgen og i det område. Kun Saint-Ex's maskine havde været på vingerne. Det er alt, hvad vi ved om hans død.

Nogle mennesker vil sige, at det var den ideelle død for et menneske, der både var flyver og filosof. Men jeg kender ingen ideel død for en mand, som stadig er i sin bedste alder og endnu ikke parat til den endelige hvile og tilintetgørelse; en mand, der søger efter meningen med tilværelsen, og som stadig er ung nok til at ofre mange år på denne opgave.

Da vi havde vænnet os til tanken om hans død, begyndte vi, der

havde været hans venner, at minde hinanden om forskellige træk i hans karakter. Han kunne ikke holde på penge; men var nem at låne hos; han hørte til den type mænd, som alle kvinder længes efter at tage sig af; han var adspredt og lunefuld som et barn; han var heftig, når han diskuterede med en ligemand, men blid over for en ringere begavet.

Som tiden gik, opdagede vi imidlertid, at vi slet ikke talte om den virkelige Saint-Exupéry. Vi snakkede om den lille del af hans natur, vi havde kendt, mens han levede. Den dag kom, da vi blev klar over, at det ikke var en kammerat, men en lærer vi havde mistet. Uden at vi vidste af det, havde han formet vores karakter. Hvis vi var mindre utålmodige, mindre selviske over for andre mennesker end før, skyldtes det for en stor del ham. Han havde lært os den svære lektie at tilgive andre og ikke blot os selv.